

Канцір І.А., к.е.н.,
асистент кафедри теоретичної та прикладної економіки
Національний університет «Львівська політехніка»

Дубас Ю.Я., магістр
спеціальності «Менеджмент»
*ВСП «Інститут інноваційної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури»*

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Канцір І.А., Дубас Ю.Я. Инструментарий диагностики финансово-экономических результатов деятельности предприятий. У статті окреслено сутність фінансово-економічних результатів діяльності підприємства, методика та інструментарій їх оцінки. Проаналізовано показники оцінки фінансово-економічної діяльності підприємства з акцентуванням на доцільності імплементації фінансової діагностики як ідентифікатора шляхів оптимального залучення та використання фінансових ресурсів для прийняття стратегічних рішень.

Ключові слова: ефективність, результативність, фінансово-економічні результати, фінансово-економічні показники, фінансова діагностика.

Канцир И.А., Дубас Ю.Я. Инструментарий диагностики финансово-экономических результатов деятельности предприятий. В статье обозначены сущность финансово-экономических результатов деятельности предприятия, методика и инструментарий их оценки. Проанализированы показатели оценки финансово-экономической деятельности предприятия с акцентом на целесообразности финансовой диагностики как идентификатора путей оптимального привлечения и использования финансовых ресурсов для принятия стратегических решений.

Ключевые слова: эффективность, результативность, финансово-экономические результаты, финансово-экономические показатели, финансовая диагностика.

Kantsir I.A., Dubas Y.Ya. Diagnostic instrument for financial and economic results of business activities of enterprises. The article outlines the essence of the financial and economic results of the enterprise's activity, the methodology and tools for their evaluation. The analysis methodology for assessing the financial and economic activity of the enterprise, with emphasis on the implementation of financial feasibility diagnosis, as the ID paths optimal engagement and use of financial resources to make strategic decisions.

Key words: efficiency, effectiveness, financial, economic performance, financial, economic performance, financial diagnostics.

Постановка проблеми. У сучасних умовах фінансової нестабільності дедалі більшої ваги набуває питання забезпечення сталого розвитку підприємств, адже саме мікросередовище є першопричиною економічного зростання. Фінансово-економічна діяльність суб'єктів господарювання перебуває під впливом екзогенних та ендогенних чинників, які уповільнюють темп розширеного відтворення та знижують ефективність виробництва. Аналіз результатів фінансово-господарської діяльності підприємства має на меті пошук шляхів підвищення результативності функціонування суб'єктів підприємницької діяльності з використанням при цьому елементів фінансової діагностики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомим внеском у розвиток сучасної теорії та практики оцінки фінансово-економічних результатів діяльності підприємств є дослідження вітчизняних і зарубіжних учених: О.І. Амоші, І.О. Бланка, Е. Бріг-

хема, Дж.К. Ван Хорна, С.Б. Довбні, А.П. Ковальова, В.В. Новожилова, В.Я. Нусінова, С.Я. Салиги, К. Уолша, Н.В. Шевчук, А.Д. Шеремета та ін. Проте питання оцінки економічних результатів діяльності підприємств дотепер є предметом пильної уваги та дискусій науковців, що викликає безліч підходів до їх тлумачення й обчислення.

У наукових дослідженнях, проведених з урахуванням специфіки діяльності суб'єктів господарювання, питання оцінки результатів діяльності підприємств аналізується досить часто, проте аналіз здійснюється окремо щодо прибутку й окремо щодо зміни фінансового стану підприємства. На нашу думку, доцільно провадити моніторинг ефективності фінансово-економічної діяльності комплексно, з використанням елементів фінансової діагностики.

Постановка завдання. Метою статті є моніторинг теоретичних і методичних положень,

інструментарію оцінки фінансово-економічних результатів діяльності підприємств та організацій.

Виклад основних результатів. Метою діяльності суб'єкта господарювання виступають зазвичай максимізація прибутку та мінімізація витрат, які уособлюються у фінансово-економічних результатах його діяльності. Економічний результат – підсумок розвитку економічної системи у цілому або окремих її елементів, поза зв'язком із витратами він не може характеризувати успішність їх функціонування [1, с. 13]. Економічні результати діяльності підприємства – це репрезентація ефективності використання кадрового, технічного, виробничого та фінансового потенціалу суб'єкта господарювання.

Економічні результати фінансово-господарської діяльності підприємства відображають у цілому ефективність використання його економічного потенціалу, що включає кадровий, технічний, виробничий і фінансовий потенціал, характеризує загальні можливості, а також конкретні види економічної діяльності підприємства [2].

Фінансово-економічний стан підприємства характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, які необхідні для нормального функціонування підприємства, доцільністю їх розміщення й ефективністю використання, фінансовими взаємовідносинами з іншими юридичними та фізичними особами, платоспроможністю і фінансовою стійкістю.

М.В. Білошкурський стверджує, що ефективність полягає у комплексній результативності досягнення підприємством основних організаційно-господарських цілей. Дослідник зауважує, що про ефективність або неефективність господарської діяльності можуть свідчити як значення відповідного показника (групи показників), так і його динаміка за аналізований період [3, с. 17].

І.О. Бланк [4] акцентує увагу на залежності економічних результатів діяльності підприємства від конкурентоспроможності, попиту на продукцію (роботи, послуги), рівня рейтингу, ділової активності та ділової репутації; вони пов'язані з ефективністю використання економічних методів управління, дія яких полягає у широкому застосуванні економічних регуляторів (важелів), але оцінити їхній вплив на результати фінансово-господарської діяльності підприємств досить складно, оскільки вони суперечливі у своїй основі; характеризуються розподілом і використанням прибутку.

Для вимірювання ефективності пропонується використовувати різні показники. Н.В. Шевчук [5] стверджує, що ефективність можна вимірювати через рівень прибутковості підприємства, створювану для акціонерів вартість або з погляду фінансових результатів, бізнес-процесів, споживчої цінності, процесу навчання, інновацій тощо.

Рейтингування ефективності функціонування підприємства полягає в оцінці його фінансового стану, тобто характеристиці діяльності підприєм-

ства, яка репрезентує його спроможність провадити ефективну фінансово-господарську діяльність.

Оцінка ефективності діяльності підприємств – це творчий процес, різноманітний за змістом, який здійснюється за допомогою різних аналітичних прийомів з урахуванням специфіки виробництва, його організації на конкретному підприємстві. Отже, всі працівники підприємства, що займаються аналізом його діяльності, повинні постійно вдосконалювати свої знання у цій сфері [6, с. 34].

В Україні моніторинг ефективності фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання здійснюють за бальною системою з використанням показників оцінки результатів фінансово-господарської діяльності, відповідно до Методичних рекомендацій застосування критеріїв визначення ефективності управління об'єктами державної власності [7].

Ефективність фінансово-господарської діяльності визначається на підставі фінансових планів, Балансу (Звіту про фінансовий стан), Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), Звіту про рух грошових коштів, Звіту про власний капітал та приміток до фінансової звітності.

До основних показників оцінки ефективності діяльності підприємств належать:

- соціально-економічні показники (середньо-облікова кількість штатних працівників та наявність заборгованості з виплати заробітної плати (відповідно до аналогічного періоду минулого року);
- показники фінансово-господарської діяльності та виконання фінансових планів (темпи зростання чистого доходу від реалізації продукції, темп зростання чистого прибутку (збитку), темп зростання відрахувань частини чистого прибутку до державного бюджету, темп зростання відрахувань до фонду на виплату дивідендів, нарахованих на акції (частки), що належать державі в статутному капіталі господарських товариств, темп зростання капітальних інвестицій);
- показники стану активів, зносу основних засобів (загальна вартість активів підприємства; вартість оборотних активів, вартість власного капіталу; первісна вартість та ступінь зносу основних засобів (відповідно до показників початку звітного періоду);
- коефіцієнти фінансової стійкості, покриття, платоспроможності.

Фактично результативність фінансово-господарської діяльності підприємств проводиться за допомогою:

- горизонтального фінансового аналізу (дослідження динаміки окремих фінансових показників у контексті обчислення абсолютних і відносних змін, темпів зростання (приросту) окремих показників та визначення загальних тенденцій змін);
- вертикального фінансового аналізу (порівняння питомої ваги окремих структурних складників);
- порівняльного фінансового аналізу (зіставлення планових та фактичних показників, фактичних та нормативних показників); аналіз фінансових

Показники оцінки ефективності діяльності підприємства

Показник	Характеристика	Алгоритм
1	2	3
Показники ліквідності		
Коефіцієнт покриття	Відношення оборотних активів до поточних зобов'язань підприємства	$\phi 1p.1195 / \phi 1p.1695$
Коефіцієнт швидкої ліквідності	Відношення найбільш ліквідних оборотних засобів (грошових засобів та їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості) до поточних зобов'язань підприємства	$\phi 1(p.1195 - p.1100) / \phi 1p.1695$
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Відношення грошових засобів та їх еквівалентів і поточних фінансових інвестицій до поточних зобов'язань	$\phi 1(p.1160 + p.1165) / \phi 1p.1695$
Чистий оборотний капітал	Різниця між оборотними активами підприємства та його поточними зобов'язаннями, які свідчать про спроможність сплачувати свої поточні зобов'язання	$\phi 1(p.1195 - p.1695)$
Показники платоспроможності (фінансової стійкості)		
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	Відношення власного капіталу підприємства до підсумку балансу підприємства і регламентує питому вагу власного капіталу в загальній сумі засобів, авансованих у його діяльність	$\phi 1p.1495 / \phi 1p.1900$
Коефіцієнт фінансування	Співвідношення залучених і власних засобів і характеризує залежність підприємства від залучених засобів	$\phi 1(p.1595 + p.1695 + p.1700 + p.1800) / \phi 1p.1495$
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	Відношення величини чистого оборотного капіталу до величини оборотних активів підприємства, яке відображає забезпеченість підприємства власними оборотними засобами	$\phi 1(p.1195 - p.1695) / \phi 1p.1195$
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Відношення чистого оборотного капіталу до власного капіталу. Демонструє, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, а яка – капіталізована.	$\phi 1(p.1195 - p.1695) / \phi 1p.1495$
Показники ділової активності		
Коефіцієнт оборотності активів	Відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньої величини підсумку балансу підприємства і характеризує ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів, незалежно від джерел їхнього залучення	$\phi 2p.2000 / \phi 1(p.1300(гр.3) + p.1300(гр.4)) / 2$
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини дебіторської заборгованості і показує швидкість обертання дебіторської заборгованості підприємства за період, що аналізується, розширення або зниження комерційного кредиту, що надається підприємством	$\phi 2p.2000 / \phi 1(S(p.1120/p.1155) гр.3 + S(p.1120/p.1155) гр.4) / 2$
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини кредиторської заборгованості і показує швидкість обертання кредиторської заборгованості підприємства за період, що аналізується, розширення або зниження комерційного кредиту, що надається підприємству	$\phi 2p.2000 / \phi 1(S(p.1605 / p.1670) гр.3 + S(p.1605 / p.1670) гр.4) / 2$
Строк погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей	Розраховується як відношення тривалості звітної періоду (360) до коефіцієнта оборотності дебіторської або кредиторської заборгованості та ілюструє середній період погашення дебіторської або кредиторської заборгованостей	Строк погашення деб. заб. = $360 / K$ оборотності деб. заб. Строк погашення кред. заб. = $360 / K$ оборотності кр. заб
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	Розраховується як відношення собівартості реалізованої продукції до середньорічної вартості матеріальних запасів і характеризує швидкість реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства	$\phi 2p.040 / \phi 1(S(p.100 / p.140) гр.3 + S(p.100 / p.140) гр.4) / 2$
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	Розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної вартості основних засобів. Він показує ефективність використання основних засобів підприємства	$\phi 2p.2050 / \phi 1(p.1100 гр.3 + p.1100 гр.4) / 2$
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини власного капіталу підприємства і показує ефективність використання власного капіталу підприємства	$\phi 2p.2000 / \phi 1(p.1011(гр.3) + p.1011(гр.4)) / 2$

1	2	3
Показники рентабельності		
Коефіцієнт рентабельності активів	Розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості активів і характеризує ефективність використання активів підприємства	$\frac{\text{ф}2\text{р}.2350 (\text{р}.2355) / \text{ф}1(\text{р}.1300 (\text{гр}.3) + \text{р}.1300 (\text{гр}.4))}{2}$
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	Розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості власного капіталу і характеризує ефективність вкладення коштів до даного підприємства	$\frac{\text{ф}2\text{р}.2350 (\text{р}.2355) / \text{ф}1(\text{р}.1495 (\text{гр}.3) + \text{р}.1495 (\text{гр}.4))}{2}$
Коефіцієнт рентабельності продажу	Розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) і характеризує ефективність господарської діяльності підприємства	$\frac{\text{ф}2\text{р}.2350 (\text{р}.2355) / \text{ф}2\text{р}.2000$
Коефіцієнт рентабельності реалізації продукції	Розраховується як відношення прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг) до витрат на її виробництво та збут і характеризує прибутковість господарської діяльності підприємства від основної діяльності	$\frac{\text{ф}2\text{р}.2190 (\text{р}.2195) + 2180 - 2120 / \text{ф}2(\text{р}.2050 + 2130 + 2150)$

коефіцієнтів (зіставлення звітних та/або планових показників для визначення коефіцієнтів ліквідності, фінансової стійкості, покриття, платоспроможності);
- факторного фінансового аналізу (оцінка певних чинників впливу на рівень результативних показників).

Запорукою ефективності функціонування суб'єктів господарювання виступає фінансова діагностика як складова частина фінансового менеджменту підприємства, метою якої є моніторинг фінансового стану та результатів фінансово-господарської діяльності підприємства для його ефективного та виявлення шляхів підвищення ринкової вартості.

Фінансово-економічна діагностика підприємства – це інформаційно-аналітичний етап ідентифікації, розпізнавання і виявлення загроз діяльності підприємства за індикаторами, що об'єктивно й своєчасно визначають зміни системи, метою якого є кількісно-якісне обрахування характеристик його контуру, трендів й поступу за непрямими симптомами, демаскування проблем, градація їх ознак, визначення причин і фільтрація та відбір способів усунення чинників руйнівного впливу, розроблення траєкторії і векторів їх можливого розв'язання та прогнозування майбутніх відхилень поступу підприємства [8].

Діагностика фінансового стану підприємств – це складова частина системи фінансового менеджменту, яка має на меті ідентифікацію шляхів оптимального залучення та використання фінансових ресурсів для прийняття стратегічних рішень.

Оцінка фінансового стану підприємства – це домінуючий складник ефективності діяльності, оскільки визначає його конкурентоспроможність, ділову активність, економічну та фінансову доброчесність.

Висновки. Функціонування суб'єктів господарювання в кризових умовах і висока загроза їх банкрутства висувають суттєві вимоги до формалізації завдань підтримки прийняття ефективних управлінських рішень. Успіх функціонування підприємств на ринку та перспективи їх подальшого функціонування залежать від значного спектра чинників і визначаються його потенціалом, зокрема фінансовим. Діагностика фінансового потенціалу підприємств є складовою частиною системи управління цими підприємствами. Доцільно запровадити на державному рівні регламентацію нормативного проведення фінансової діагностики, яка дає змогу ідентифікувати їхню здатність до оптимізації фінансової системи із залучення та використання фінансових ресурсів для аналітичної підтримки ухвалення стратегічних рішень.

Список літератури:

1. Соркин С.Л. Эффективность внешнеэкономической деятельности: понятие, измерение и оценка: монография. Гродно: ГрГУ, 2011. 130 с.
2. Лебедзевич Я.В. Сутність бухгалтерського прибутку як бази 180 оподаткування в умовах інституційних змін. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. № 1(22). С. 206–216.
3. Білошкурський М.В. Методологія оцінки ефективності господарської діяльності в антикризовому управлінні підприємствами: монографія. Умань: Видавець Сочинський, 2010. 180 с.
4. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. К.: Ника-Центр, 2001. 448 с.
5. Шевчук Н.В. Ефективність ресурсного забезпечення діяльності підприємств: проблеми оцінювання. *Ефективна економіка*. 2010. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=282>.
6. Гадзевич О.І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств. К.: Кондор, 2015. 180 с.
7. Методичні рекомендації застосування критеріїв визначення ефективності управління об'єктами державної власності: Наказ Мінекономрозвитку від 15.03.2013 № 253. URL: http://meold.kmu.gov.ua/minec/control/uk/publish/printable_article?art_id=199988.
8. Правдюк Н.Л., Корпанюк Т.М. Фінансово-економічна діагностика сільськогосподарських підприємств: монографія. Вінниця: Едельвейс і К, 2014. 200 с.